YBS Hukuk, Adana Avukatlık Bürosu Av. Yakup Buğrahan SEVDİ
https://www.ybshukuk.com.tr/anayasa-mahkemesi-norm-denetimi-2020-40-trafik-sigortasi-genel-sartlar-iptal/

Anayasa Mahkemesi Norm Denetimi 2020/40 K. | Trafik sigortasında genel şartlara atıf kısmen iptal edildi

Anayasa Mahkemesi, Esas No: 2019/40, Karar No: 2020/40, Karar Tarihi: 17.07.2020

Kararın resmi kaynağı

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2019/40

Karar Sayısı:2020/40

Karar Tarihi:17/7/2020

R.G.Tarih-Sayısı:9/10/2020-31269

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi (E.2019/40)

2. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (E.2019/41)

3. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesi (E.2019/60)

4. Çorum 3. Asliye Hukuk Mahkemesi (E.2020/38)

İTİRAZLARIN KONUSU: 13/10/1983

tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016

tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

1. Birinci cümlesinin "...bu Kanun ve bu

Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara

tabidir." bölümünün,

2. İkinci

cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin,

B.

92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4.

maddesiyle eklenen (g), (h) ve (i) bentlerinin,

C.

17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı

Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan

"Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,..." ibaresinin,

Ç. 6704 sayılı

Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 97. maddesinin birinci cümlesinin,

D. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...zorunlu

mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,..." ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 5., 7., 8., 9., 10., 13., 17., 19., 35.,

36., 41., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve

yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Zararın

tazmini talebiyle zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafı olan

sigorta şirketleri aleyhine açılan davalarda itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan

Mahkemeler, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 90. maddesi

şöyledir:

"Maddi ve manevi tazminat:

Madde 90- (Değişik:14/4/2016-6704/3 md.)

Zorunlu mali sorumluluk sigortası

kapsamındaki tazminatlar bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel

şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve

manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun ve genel şartlarda

düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar

Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır."

2. 92. maddesi

şöyledir:

"Zorunlu mali sorumluluk sigortası

dışında kalan hususlar:

Madde 92- Aşağıdaki hususlar,

zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışındadırlar.

a) İşletenin; bu Kanun uyarınca

eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler,

b) İşletenin; eşinin, usul ve füruunun,

kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı

kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri

talepler,

c) İşletenin; bu Kanun uyarınca sorumlu

tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler,

d) Bu Kanunun 105 inci maddesinin üçüncü

fıkrasına göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak

motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerindeki kazalardan doğan

talepler,

e) Motorlu araçta taşınan eşyanın

uğrayacağı zararlar,

f) Manevi tazminata ilişkin talepler.

g) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) Hak

sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri,

h) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.)

İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat

talepleri,

i) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) Bu Kanun

çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve

ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler.”

3. 93. maddesi

şöyledir:

“En az sigorta tutarları:

Madde 93- (Değişik: 17/10/1996-4199/34

md.)

Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel

şartları,

teminat tutarları ile tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı

bulunduğu Bakanlıkça tespit edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Tarife ve talimatların tespitinde; araç

türleri; coğrafi bölge; sigorta süresi içinde herhangi bir hasar ödemesine

neden olmayan işletenlerin primlerinin indirilmesi yoluyla ödüllendirilmesi,

hasar ödemesine neden olan işletenlerin primlerinin yükseltilmesi yoluyla

cezalandırılması ve gerekli görülen diğer hususlar dikkate alınır.”

4. 97. maddesi

şöyledir:

“Doğrudan doğruya talep ve dava hakkı:

Madde 97- (Değişik:

14/4/2016-6704/5 md.)

Zarar görenin,

zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna

gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden

itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya

verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması halinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir."

5.

99. maddesi şöyledir:

"Tazminat ve giderlerin ödenmesi:

Madde 99- Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar.

Ödemeyi yapan sigortacı, ödenen miktarın sorumluluk oranlarında paylaşılmasını diğer sigortacılardan yazılı olarak talep eder. Diğer sigortacılar talep tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde kendilerine düşen miktarı talepte bulunana öder.

(Değişik: 21/5/1997-4262/4 md.) Bu madde hükmüne uymayan sigortacılar, 108 000 000 lira hafif para cezası ile cezalandırılırlar."

II. İLK İNCELEME

A. E.2019/40 ve E.2019/41 Sayılı Başvurular Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 15/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyalarda eksiklik

bulunmadığından işlerin esaslarının

incelenmesine, yürürlüğü durdurma taleplerinin esas inceleme aşamalarında

karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2019/60 Sayılı Başvuru Yönünden

2. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin

YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN,

Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA,

Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun

katılımlarıyla 30/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının

incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara

bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2020/38 Sayılı Başvuru Yönünden

3. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin

GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Serdar ÖZGÜLDÜR, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal

Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf

Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin

MENTEŞ'in katılımlarıyla 6/5/2020 tarihinde

yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada

eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar

verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

A. E.2019/41 Sayılı

Başvuru Yönünden

4. 13/10/1983 tarihli ve 2918

sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle

değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinin "...bu Kanun ve bu Kanun

çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir."

bölümünün,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen

(h) ve (i) bentlerinin,

iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar

verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2019/41 sayılı

davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/40 sayılı dava ile

BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/40 sayılı

dosya üzerinden yürütülmesine 15/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar

verilmiştir.

B. E.2019/60 Sayılı Başvuru Yönünden

5. 13/10/1983 tarihli

ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016

tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

1. Birinci

cümlesinde yer alan "...bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda

öngörülen..." ibaresinin,

2. İkinci

cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin,

B. 92. maddesine

6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (i) bendinin,

C. 17/10/1996

tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin

birinci fıkrasında yer alan "Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel

şartları,..." ibaresinin,

iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar

verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2019/60 sayılı

davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/40 sayılı dava ile

BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/40 sayılı

dosya üzerinden yürütülmesine 30/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar

verilmiştir.

C. E.2020/38 Sayılı Başvuru Yönünden

6. 13/10/1983 tarihli

ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016

tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin

birinci cümlesinin "...bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda

öngörülen usul ve esaslara tabidir." bölümünün,

B. 92. maddesine

6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (g), (h) ve (i) bentlerinin,

iptallerine karar

verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2020/38 sayılı

davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/40 sayılı dava ile

BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/40 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 6/5/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

8. Mali sorumluluk sigortası, sigortanın konusunu oluşturan riskin gerçekleşmesi halinde sigortayı yaptıran kişinin hukuken sorumlu tutulabileceği zarar kalemleri sebebiyle ödemekle yükümlü olacağı tazminatın sigorta şirketi tarafından teminat miktarı ile sınırlı olarak ödenmesini güvence altına alan sigorta türüdür. Anılan sigorta, sigorta kapsamındaki riskin gerçekleşmesi ve zararın doğması halinde, zarar gören kişilerin tazminat alacaklarını teminat altına almanın yanında sigortayı yaptıran kişi bakımından da güvence sağlamaktadır. Söz konusu sigorta ihtiyari ya da zorunlu nitelikte olabilmektedir.

9. 2918 sayılı Kanun'un karayolunda motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelebilecek zarardan dolayı hukuki sorumluluğu düzenleyen 85. maddesiyle motorlu taşıt işleten ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen destekten yoksun kalma zararını, bedensel zararı ve

eşya zararını tazmin ile yükümlü kılınmıştır.

Karayolunda motorlu taşıt işletilmesinden doğan hukuki sorumluluk, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliğinde olup öğretide de kabul edildiği üzere kusursuz sorumluluk türü olan tehlike sorumluluğunun özel bir türü şeklinde düzenlenmiştir.

10. 20/4/1959 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılan, ülkemiz tarafından 26/6/1974 tarihinde imzalanan ve 4/11/1999 tarihli ve 4477 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 15/2/2000 tarihli ve 23965 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır. Anılan Sözleşme'nin 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, akit tarafların motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar gören kişilerin tazminat taleplerinin kurulacak zorunlu sigorta sistemi vasıtasıyla teminat altına alınmasına ilişkin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Sözleşmenin 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasında motorlu taşıtın sigorta ettirilmesinden sorumlu kişilerin tespit edilmesi gerektiği ve Sözleşme'ye Ek Hükümler'in 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da sigortanın, sigorta edilmiş taşıtın sahibinin, zilyedinin ve sürücüsünün mali sorumluluğunu teminat altına alması gerektiği kurala bağlanmıştır.

11. Motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen destekten yoksun kalma zararı, bedensel zarar ve eşya zararından dolayı işleten sorumlu olup bu zararı tazmin etmekle yükümlü ise de bu zararların tazmin edilebilmesinin, işletenin ekonomik gücüne bağlı olduğu açıktır. Bu durumun hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabileceğini

öngören kanun koyucu, Motorlu Taşıtlar
Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin de gereği olarak, zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğünü düzenlemiştir.

12. 2918 sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasında karayolunda motorlu taşıt işletenlerin, bu Kanun'un 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu kılınmış ve anılan maddenin son fıkrasında bu zorunluluğa uymamanın yaptırımı hükme bağlanmıştır.

13. Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında ise zorunlu mali sorumluluk sigortasının Türkiye'de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılacağı, bu sigorta şirketlerinin anılan sigortayı yapmakla yükümlü oldukları belirtilmiş ve maddenin son fıkrasında bu zorunluluğa uymamanın yaptırımı düzenlenmiştir.

14. Kanun koyucunun tehlikeli faaliyet olarak nitelendirdiği motorlu taşıt işletilmesi fiili, bir taraftan işletene menfaat sağlamakta diğer taraftan ise üçüncü kişileri, bu taşıtın işletilmesi sebebiyle zarara uğrama riskine maruz bırakmaktadır. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı da işletenin motorlu taşıtın işletilmesindeki menfaati ile üçüncü kişilerin bu motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle uğrayabilecekleri olası zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında denge sağlamaktır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları işleten ile sigorta şirketidir.

15. Sigorta şirketlerinin faaliyet gösterdikleri dalların

kapsamında bulunan zorunlu sigorta sözleşmelerini yapma zorunluluğu, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. maddesinin yanı sıra 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "Zorunlu sigortalar" başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde hükme bağlanmıştır.

16. Kanun koyucu sigorta şirketlerinin zorunlu sigortalar bakımından sözleşme yapmasını zorunlu kılan bu genel kurallar yanında sözleşmenin içeriğine yönelik düzenlemeler de öngörmüştür. Bu kapsamda 5684 sayılı Kanun'un "Sigorta sözleşmeleri" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebilir. Bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılgıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilir." denilmektedir. Kuralda yer alan "...Müsteşarlıkça..." ibaresi aynı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine göre Hazine Müsteşarlığını ifade etmekte ise de anılan Müsteşarlık, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde teşkilatlandırılmıştır. Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Hazine ve Maliye Bakanlığı (Bakanlık) tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenmelidir.

17. Sigorta sözleşmesinin ana muhtevasının Bakanlıkça

onaylanan genel şartlara tabi kılınmasının amacı, 5684 sayılı Kanun'un 11. maddesinin gerekçesinde, sigorta mevzuatının teknik ve ayrıntılı bilgiler gerektirmesi nedeniyle sigortalı olmak isteyenlerin, sigortanın kapsamına ve ilgili diğer hükümlerine ilişkin doğru ve yeterli bilgiye sahip olarak sözleşme yapmasının sağlanması ve böylelikle sigortalının korunması olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla sigorta şirketi ile sigorta yaptırmak isteyen kişi arasında yapılacak sigorta sözleşmelerinde sigorta şirketlerinin sözleşmenin güçlü tarafı olduğunu, bu sebeple de sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişilerin kendileri aleyhine buna karşılık sigorta şirketi lehine olan sözleşme koşullarını kabul etmek durumunda kalabileceklerini öngören kanun koyucunun, sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasının genel şartlar vasıtasıyla belirlenmesini öngörmek suretiyle sözleşmenin zayıf tarafının korunmasını amaçladığı anlaşılmaktadır.

18. 2918 sayılı Kanun'un 93. maddesinin birinci fıkrasında zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin özel bir düzenleme öngörülmüş ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça tespit edileceği ve Resmi Gazete'de yayımlanacağı kurala bağlanmıştır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin ana muhtevası niteliğinde olan bu genel şartlar, idarenin düzenleyici işlemleri niteliğinde olup kanuna nazaran ikincil nitelik taşımaktadır.

19. 14/5/2015 tarihli ve 29355 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın (Genel Şartlar) A.1 maddesinde bu Genel Şartlar'ın amacının, 2918

sayılı Kanun uyarınca motorlu araç işletenlere yüklenen hukuki sorumluluk için yaptırılması gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ilgililerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir. Genel Şartlar'ın "SİGORTANIN KAPSAMI" başlıklı A.3 maddesinin birinci fıkrasında "Sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalıya düşen hukuki sorumluluk çerçevesinde bu Genel Şartlarda içeriği belirlenmiş tazminatlara ilişkin talepleri, kaza tarihi itibariyle geçerli zorunlu sigorta limitleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür. Sigortanın kapsamı üçüncü şahısların, sigortalının Karayolları Trafik Kanunu çerçevesindeki sorumluluk riski kapsamında, sigortalıdan talep edebilecekleri tazminat talepleri ile sınırlıdır." denilerek sigorta şirketlerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan hukuki sorumluluklarının kapsamı belirlenmiştir. Bu çerçevede Genel Şartlar'da sigorta şirketinin sorumlu olmayacağı durumlar ile tazminat sorumluluğunun hesaplanmasını düzenleyen kurallara da yer verilmiştir. Genel Şartlar'ın A.6 maddesinde teminat dışında kalan haller belirtilmişken Ek (1)'de değer kaybının hesaplanmasına, Ek (2)'de destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasına ve Ek (3)'te sürekli sakatlık tazminatının hesaplamasına ilişkin kurallar düzenlenmiştir.

20. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilere verilen zarardan dolayı işletenin hukuki sorumluluğu, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliği taşıdığı için tazminat borcunun kapsamı 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı

Türk

Borçlar Kanunu’na göre belirlenmektedir.

İşletenin söz konusu tazminat borcunun dolayısıyla zarar gören üçüncü kişilerin tazminat alacaklarının teminat altına alınması amacıyla öngörülmüş olan zorunlu mali sorumluluk sigortası uyarınca sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamı ise Genel Şartlar’a göre belirlenmektedir. Bu durum işletenin 6098 sayılı Kanun’a göre hesaplanan tazminat borcunun kapsamı ile bu borcu teminat altına alması için kendisiyle sözleşme yapılmış olan sigorta şirketinin Genel Şartlar’a göre hesaplanan tazminat borcunun kapsamının farklılaşmasına yol açmaktadır. Bunun sebebi ise idarenin düzenleyici işlemi niteliğindeki Genel Şartlar’ın tazminatın hesaplanmasını düzenleyen kurallarında, 6098 sayılı Kanun’un gerçek zararın tazminini öngören kurallarından ayrılan hükümlere yer verilmiş olmasıdır. Başka bir ifadeyle gerçek zararın tazmininin teminat altına alınması için öngörülmüş olan hukuki sorumluluğun kapsamının Genel Şartlar ile belirlenmesine ve değiştirilmesine imkan tanındığı görülmektedir.

B. Kanun’un 90. Maddesinin

Birinci Cümlesinin “...bu Kanun ve

bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.” Bölümünün, İkinci Cümlesinde Yer Alan “...ve genel

şartlarda...” İbaresinin ve 92. Maddesinin (i) Bendinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

21.

Kanun’un 90. maddesinin birinci cümlesinde zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatların bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan

genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabi olduğu belirtilmiştir. Anılan cümlenin "…bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde

hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir." bölümü

itiraz konusu kurallardan birini oluşturmaktadır.

22.

Söz konusu maddenin ikinci cümlesinde ise zorunlu mali sorumluluk sigortası

kapsamındaki tazminatlar ile manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun'da ve

genel şartlarda düzenlenmeyen hususlar hakkında 6098 sayılı Kanun'un haksız fiillere

ilişkin hükümlerinin uygulanacağı kurala bağlanmıştır. Anılan cümlede yer alan "…ve

genel şartlarda…" ibaresi itiraz konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

23.

Kanun'un 90. maddesinin 6704 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki halinde ise

"Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevi tazminat konularında Borçlar

Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır." denilmek suretiyle

zorunlu mali sorumluluk kapsamında sigorta şirketi tarafından ödenecek

tazminatların kapsamının 6098 sayılı Kanun'a göre belirleneceği hükme

bağlanmıştı. Bu itibarla anılan madde metninin yürürlükte olduğu dönemde,

motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar meydana gelmesi halinde hem motorlu

taşıtı işletenin hem de zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi gereğince

bu zarardan dolayı sorumlu olan sigorta şirketinin tazminat borçlarının kapsamı

6098 sayılı Kanun'un haksız fiilden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümlerine

göre belirlenmekteydi.

24.

2918 sayılı Kanun'un 92. maddesinin itiraz konusu (i) bendi ise bu Kanun

çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan taleplerin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu itibarla kural, genel şartlar kapsamında yapılacak düzenlemelerle sigorta şirketine yöneltilebilecek tazminat taleplerinin kapsamının sınırlandırılabilmesine imkan tanımaktadır.

25.

Anılan açıklamalar çerçevesinde itiraz konusu kuralların motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelen zarardan dolayı işletenin tazminat borcunun kapsamı ile zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi sebebiyle bu zarardan dolayı sorumlu olan sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamının farklı esaslara göre hesaplanmasına imkan tanıdığı anlaşılmaktadır.

2. İtirazların Gerekçeleri

26. Başvuru kararlarında özetle; zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapılmasının kanun ile zorunlu kılındığı, bu sözleşmenin yapılmasında kamu yararının bulunduğu, sigorta sözleşmesinin eki niteliğinde olan ve sözleşmenin taraflarını bağlayan hususlarda yürütmeye bırakılan düzenleme yapma yetkisinin asli nitelik taşıdığı, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketi tarafından ödenecek tazminatların hesaplanmasında geçerli esasların genel şartlar ile belirlendiği, böylelikle sigorta şirketleri açısından farklı bir hesaplama yöntemi oluşturularak bu şirketlere imtiyaz tanındığı, genel şartları belirleme yetkisinin yürütme organına tanınmış olmasının yasama yetkisinin devri anlamına geldiği, kişilerin ölüme, bedensel zarara veya eşya zararına dayanan tazminat alacaklarının

hesaplanmasına ilişkin usulün kanunla belirlenmesi gerektiği, insan zararları konusunda uzman olmayan yürütmeye teminat dışı hallerin belirlenmesi konusunda sınırsız ve keyfi bir yetkinin tanındığı, sigortalı kişilerin düzenleyici işlemlere karşı yargıya başvurma hakkının da bulunmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 7., 8., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36., 48. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kanun'un 90. Maddesinin Birinci Cümlesinin "...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir." Bölümünde Yer Alan "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." İbaresi, İkinci Cümlesinde Yer Alan "...ve genel şartlarda..." İbaresi ve 92. Maddesinin (i) Bendi

27. Anayasa'nın 48. maddesinde "Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir." denilerek sözleşme özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Anayasa açısından sözleşme özgürlüğü; devletin kişilerin istedikleri hukuki sonuçlara ulaşmalarını sağlaması ve bu bağlamda kişilerin belli hukuki sonuçlara yönelen iradelerini geçerli olarak tanıması, onların iradelerinin yöneldiği hukuki sonuçların doğacağını ilke olarak benimsemesi ve koruması demektir. Bu özgürlük, sözleşme yapıp yapmama serbestisinin yanı sıra yapılan sözleşmelere dışarıdan müdahale yasağını da içermektedir (AYM, E.2016/192, K.2017/160, 29/11/2017, § 13).

28. Özel hukukun temel ilkelerinden olan irade özgürlüğünün sözleşme hukuku alanındaki görünümü olan sözleşme özgürlüğüne,

6098 sayılı Kanun'un 26. maddesinde de yer verilmiştir. Anılan maddeye göre tarafların bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilmesi olarak tanımlanan sözleşme özgürlüğü kişinin sözleşme yapacağı kişiyi seçme özgürlüğü yanında sözleşme yapmama özgürlüğünü de kapsamaktadır.

29. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusu, karayolunda motorlu taşıt işletenin, motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayabileceği destekten yoksun kalma zararını, bedensel zararı ve/veya eşya zararını tazmin yükümlülüğünü teminat altına almaktır. Başka bir ifadeyle sigorta şirketinin bu sözleşme ile yüklendiği borç, işletenin motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilere zarar vermesi halinde doğacak tazminat borcunu sigorta teminat limiti dahilinde ödeme borcudur.

30. İtiraz konusu kurallar sigorta şirketinin bu borcunun kapsamının ne şekilde belirleneceğini düzenlemektedir. Bu kurallara göre sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan borcunun kapsamı, 2918 sayılı Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlara göre belirlenecektir. Kurallar, sözleşmeden doğan borcun kapsamını belirlemek suretiyle Anayasa'nın 48. maddesinde güvence altına alınan sözleşme özgürlüğünü sınırlamaktadır.

31. Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir.

Buna göre sözleşme
özgürlüğüne sınırlama getiren düzenlemelerin öncelikle kanunla yapılması gerekir.

32. Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında, sözleşme özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kanuni düzenlemelerin keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

33. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, kişilerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

34. İtiraz konusu kurallarda sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan sorumluluğunun kapsamı düzenlenmemiş olup bu kapsamın idarenin düzenleyici nitelikte işlemi olan genel

şartlar ile belirlenmesi öngörülmüştür. Böylece sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğacak borcu, idare tarafından her zaman değiştirilebilir nitelikteki kurallar olan genel şartlara göre belirlenecektir.

Borcun kapsamının tespiti hususunda temel çerçeve ve ilkelerin kanunda belirlenmediği, idareye geniş bir takdir yetkisinin tanındığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla sözleşmenin içeriğine yönelik sınırlama öngören kurallar kanunilik ölçütü yönünden Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırıdır.

35. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesinde "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" hükmüne yer verilmiştir. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarındandır.

36. Anayasa'nın 35. maddesinde ise "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasal anlamda mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır.

37. Anayasa'nın 5. maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Anayasa'nın 17. maddesinde temel haklar olarak güvence altına alınmış olan yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının yanında Anayasa'nın 35.

maddesinde yine bir temel hak olarak ifadesini bulan mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu haklara müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddeleri uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dahil olmak üzere söz konusu temel hakların korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (benzer yönde bkz. AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13).

38. Motorlu taşıt işletilmesine bağlı olarak üçüncü kişilerin uğrayabileceği destekten yoksun kalma zararı, bedensel zarar, eşya zararı ve manevi zarar Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlali sonucunda ortaya çıkan zarar niteliğindedir. Dolayısıyla karayolunda motorlu taşıt işletilmesini düzenleyen kuralları, bu kuralların ihlali halinde uygulanacak idari ve cezai yaptırımları belirlemenin ve uygulamanın yanı sıra motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayabileceği zararın tazmin edilmesini güvence altına almak da devletin görevleri kapsamındadır.

39. Karayolunda motorlu taşıt işletilmesi, üçüncü kişilerin yaşam, maddi ve manevi varlıklarını koruma ile mülkiyet haklarının ihlali riskini içeren bir faaliyettir. Başka bir ifadeyle motorlu taşıt işletilmesi, kişilerin ölümüne, bedensel zarara ve eşya zararına uğramasına yol açma riskini içermektedir. Ölüm sebebiyle ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesi ile bedensel zarara ve eşya zararına maruz kalan kişinin bu sebeplerle meydana gelen zararının tazmini

esasen motorlu taşıt işletenin hukuki sorumluluğu kapsamındadır. Bununla birlikte zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketinin bu zararlardan dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulmuş olması, zarar gören kişinin Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının Anayasa'nın 5. maddesiyle bağlantılı olarak korunmasının amaçlandığını göstermektedir.

40. Mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin içeriğine ilişkin düzenleme öngören itiraz konusu kuralların, sözleşmenin tarafları olarak motorlu taşıt işleten ile sigorta şirketinin yanında motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarara uğrama riskine maruz kalan üçüncü kişilerin menfaatleri arasındaki dengenin dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kanun koyucunun öngördüğü düzenlemelerin menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan birisi aleyhine ölçüsüzlük teşkil edecek şekilde yürütmeye takdir yetkisi tanıması; üçüncü kişinin yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile mülkiyet hakkı yönünden olduğu kadar işletenin ve sigorta şirketinin mülkiyet hakkı yönünden de pozitif yükümlülüklerle bağdaşmayabilir. Bu bağlamda anılan konunun düzenlenmesi sırasında ilgili tarafların tümünün menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi gözetilmelidir.

41. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin zarara uğraması halinde işletenin tazminat borcunun kapsamı 6098 sayılı Kanun'un gerçek zararın tazminini öngören kurallarına göre belirlenmektedir. Bu tazminat borcunun ödenmesini teminat altına almak amacıyla zorunlu kılınan mali sorumluluk sigortası uyarınca sigorta şirketinin borcunun kapsamı ise itiraz konusu kurallarda atıf yapılan genel şartlara göre belirlenmektedir. Bu da zarar gören üçüncü kişi ve işleten aleyhine buna karşılık sigorta şirketi

lehine menfaat dengesinin bozulmasına yol açabileceği gibi aksi durum da söz konusu olabilecektir.

42. Bu çerçevede 6098 sayılı Kanun'a göre zarar olarak nitelendirilmeyen hususların genel şartlarda zarar olarak nitelendirilmesi halinde işletenin tazminat borcunun kapsamı ile sigorta şirketinin bu borcu teminat altına alması gereken tazminat sorumluluğunun kapsamı farklılaşacaktır. Bu itibarla sigorta şirketinin, işletenin sorumlu olduğu tazminatı aşan miktarda tazminat sorumluluğu dahi söz konusu olabilecektir. Bu durum, sigorta şirketi bakımından fakirleşmeye, zarar gören üçüncü kişi bakımından ise sebepsiz zenginleşmeye yol açabilecektir. 6098 sayılı Kanun'a göre zarar olarak nitelendirilen hususların genel şartlarda zarar olarak nitelendirilmemiş olması halinde de işletenin tazminat borcunun kapsamı ile sigorta şirketinin bu borcu teminat altına alması gereken tazminat sorumluluğunun kapsamı yine farklı olacaktır. Bu durumun ise gerçek zararın karşılanmamasına yol açacağı, dolayısıyla işleten ile zarar gören kişi aleyhine sonuç doğuracağı açıktır. İşleten sorumluluk sigortası yaptırmış olmasına rağmen sigorta şirketi tarafından ödenen tazminat ile gerçek zarara karşılık gelen tazminat arasındaki farktan zarar görene karşı sorumlu olmaya devam edecektir. Zarar görenin sigorta şirketi tarafından tazmin edilmeyen zararı ise ancak işletenin ekonomik durumunun bu zararın karşılanması için yeterli olması halinde tazmin edilebilecektir.

43. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin

MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralların Anayasa'nın 2. maddesine

aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın

13. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış

olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme

yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kurallar Anayasa'nın

5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırı

bulunarak iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 7. 8., 9., 10., 19., 36.

ve 138. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

b. Kanun'un 90. Maddesinin Birinci Cümlesinin "...bu

Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve

esaslara tabidir." Bölümünde Yer Alan "...bu

Kanun..." ve "...öngörülen usul ve

esaslara tabidir." İbareleri

44. Kanun'un 90. maddesinin birinci cümlesinin itiraz

konusu bölümünde yer alan ve zorunlu mali

sorumluluk kapsamındaki tazminatların bu Kanun'da öngörülen usul ve esaslara

tabi olduğunu öngören kuralların kanunilik şartını karşıladığı anlaşılmaktadır.

Nitekim bu usul ve esaslar Kanun'un diğer hükümlerinde düzenlendiği gibi

düzenlenmeyen hususlar hakkında 6098 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı

belirtilmektedir. Bu nedenle itiraz konusu bölümde yer alan "...bu Kanun..." ve

"...öngörülen usul ve esaslara tabidir." ibareleri bakımından bir belirsizlik söz konusu

değildir. Kuralların

Anayasa’nın 48. maddesi bakımından Anayasa’nın 13. maddesini ihlal eden bir yönü bulunmadığı gibi kurallar Anayasa’nın 5., 17. ve 35 maddeleri yönünden işleten, sigorta şirketi ve zarar gören arasındaki menfaat dengesine etki edecek herhangi bir hüküm de içermemektedir.

45. Açıklanan nedenlerle kurallar

Anayasa’nın 5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa’nın 2. maddesine

aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa’nın 13. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa’nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa’nın

7., 8., 9., 10., 19., 36. ve 138. maddeleriyle ilgisi

görülmemiştir.

C.

Kanun’un 92. Maddesinin (g) Bendinin İncelenmesi

1.

İtirazların Gerekçeleri

46. Başvuru kararlarında özetle; sigorta sözleşmesinin tarafı olan işletenin kendi sigortasından yararlanamamasının veya kazanın meydana gelişinde kusuru olan sürücünün kendi kusurundan dolayı bir talepte bulunamamasının temel bir ilke olduğu, bu sebeple de itiraz konusu kurala yer vermeye gerek olmadığı, işletenin veya sürücünün yakınlarıyla da bir ilgisinin

bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 13., 19., 35., 36., 41. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2.

Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

47. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesi yönünden de incelenmiştir.

48. 2918 sayılı Kanun'un "Zorunlu mali sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar:" başlıklı 92. maddesinin itiraz konusu (g) bendinde hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat taleplerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında kaldığı belirtilmiştir. Bu itibarla zarar gören kişi, kendi kusurlu davranışı sebebiyle uğradığı zarar nedeniyle sigorta şirketinden tazminat talebinde bulunamayacaktır.

49. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı yukarıda da açıklandığı üzere motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğradıkları destekten yoksun kalma zararının, bedensel zararın ve eşya zararının tazmininin teminat altına alınmasıdır. Hak sahibinin kendi kusurlu davranışı sebebiyle uğradığı zarara kendisinin katlanması gerekeceği kuşkusuzdur. Dolayısıyla kişinin kendi kusuru sebebiyle uğradığı zararın sigorta kapsamı dışında tutulmasının Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerini ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 5., 17. ve 35.

maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa’nın 2., 9., 10., 13., 19., 36., 41. ve

138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Ç.

Kanun’un 92. Maddesinin (h) Bendinin İncelenmesi

1.

İtirazların Gerekçeleri

51. Başvuru kararlarında özetle; kuralın kapsamının

belirsiz olduğu, kuralla Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun tek taraflı kazalarda

destekten yoksun kalanların sigorta şirketinden tazminat talebinde bulunmasını

mümkün kılan içtihadının önüne geçilmesinin amaçlandığı belirtilerek kuralın

Anayasa’nın 2., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırı

olduğu ileri sürülmüştür.

2.

Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

52. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesi uyarınca kural,

ilgisi nedeniyle Anayasa’nın 5. maddesi yönünden de incelenmiştir.

53.

2918 sayılı Kanun’un 92. maddesinin itiraz konusu (h) bendinde ilgililerin,

sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat taleplerinin zorunlu

mali sorumluluk sigortasının kapsamında olmadığı belirtilmektedir.

54.

Kanun’da ilgililerin kimler olduğu belirtilmemiş ise de anılan ibareyle

ifade edilenin kazaya uğrayan kişi dışında tazminat talep edebilecek kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Kuralda yer alan "…sigortalının sorumluluk riski…" ibaresinin anlamı da değerlendirilmelidir. Yukarıda da açıklandığı üzere zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı işletenin Kanun'un 85. maddesinde düzenlenen hukuki sorumluluğunu güvence altına almaktır. Dolayısıyla bu hukuki sorumluluğunu sigorta ettirmekle yükümlü olan işletenin sigortalı konumunda olduğu, sigortalının sorumluluk riskinin ise Kanun'un 85. maddesinde düzenlenen hukuki sorumluluk kapsamında gerçekleşmesi olası risklerle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönleriyle kuralın belirsiz olduğu söylenemez.

55.

Kural uyarınca sigortalının sorumluluk riski kapsamında değerlendirilemeyecek risklerden doğan tazminat taleplerinden dolayı zorunlu mali sorumluluk sigortasına dayanılarak sigorta şirketinden talepte bulunulamayacaktır. Mali sorumluluk sigortasının sigortalının kanundan doğan hukuki sorumluluğunu teminat altına almak amacıyla zorunlu kılındığı dikkate alındığında, sigortalının hukuki sorumluluğu kapsamında olmayan tazminat taleplerinden dolayı sigorta şirketinin de sorumlu tutulamamasının işin niteliği gereği olduğu anlaşılmaktadır.

56.

Sigorta şirketinin sorumluluğunun zorunlu mali sorumluluk sigortası ile teminat altına aldığı riskler ile sınırlandırılması suretiyle ilgililerin, işletenin dahi sorumlu olmadığı tazminat taleplerini sigorta şirketine yöneltmelerinin önüne geçilmesinin ve sigorta şirketinin mülkiyet hakkının korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda esasen sigortalıdan talepte bulunması

mümkün olmayan ilgililerin, sigorta şirketinden de talepte bulunamamasının Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarını ihlal ettiği söylenemez. Kuralın ilgililerin menfaatleri ile sigorta şirketinin menfaatleri arasında makul bir denge kurulmasını engelleyen bir yönünün bulunmadığı görülmektedir.

57.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 9., 10., 13., 19, 36. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D.

Kanun'un 93. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan "Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,..." İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçeleri

58. Başvuru kararında özetle; Anayasa'da belirtilen ayrık durumlar dışında yürütmenin düzenleme yetkisinin asli değil ikincil nitelikte olduğu, bu nedenle yürütme tarafından yapılacak düzenlemelerin temel ilkelerinin ve çerçevesinin yasama tarafından belirlemesi gerektiği, yürütmenin ancak kanunla çizilmiş bu sınırlar

içinde düzenleme yapabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 9., 10. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2.

Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

59. Kanun'un 93. maddesinin birinci fıkrasında; zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının, teminat tutarlarının, tarife ve talimatların Bakanlıkça tespit edileceği ve Resmi Gazete'de yayımlanacağı belirtilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,..." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

60. Anayasa'nın 7. maddesinde "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez." denilmektedir. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülmeyen konularda da yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. Başka bir ifadeyle Anayasa'ya göre kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir (AYM, 19/2/2020, E.2018/91, K.2020/10, § 110).

61. Kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla

düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanmaları, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz.

62. Kanun'un 93.

maddesinin birinci fıkrası, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının Bakanlıkça tespit edileceğini ve Resmi Gazete'de yayımlanacağını öngörmektedir. Bu itibarla kural ile yürütmeye düzenleyici nitelikte işlem yapma yetkisinin tanındığı anlaşılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Öte yandan Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleneceği öngörülen konularda da kanun koyucu temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakabilir. Yürütme

organına böyle bir yetkinin tanınmış olmasının sebebinin ise zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin ana muhtevası niteliğindeki genel şartların Bakanlık tarafından belirlenmesini sağlamak suretiyle sözleşmenin güçlü tarafı olan sigorta şirketlerinin kendisi lehine olan sözleşme koşullarını dikte

ettirmesinin önlenmesi olduğu görülmektedir. Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ödenecek tazminatların hesaplanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesini yasal çerçeve belirlenmeden genel şartlara bırakan itiraz konusu kuralların iptallerine karar verilmiş olması da gözetilerek yürütmenin düzenleyici nitelikte işlemi olan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarını tespit etme yetkisinin Bakanlığa bırakılması Anayasa'ya aykırı değildir.

63. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 7. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir. Kuralın Anayasa'nın 2., 9., 10. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 97. Maddesinin Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçeleri

64. Başvuru kararında özetle; kuralla zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketine karşı açılacak davalar bakımından özel nitelikte dava şartının getirildiği, anılan davaların halihazırda arabulucuya başvurulması şeklinde düzenlenmiş olan genel nitelikte bir dava şartına tabi olduğu, bu iki dava şartının birlikte uygulanmasının mağdurun alacağına kavuşmasını geciktirebileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

65.

İtiraz konusu kural zarar gören kişinin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerektiğini düzenlemektedir.

66. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinde "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir./Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz." denilmektedir.

67. Hak arama hürriyetinin temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

68. Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketine karşı dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta şirketine başvuruda bulunulması koşulu, hak arama hürriyetine ve bu kapsamda mahkemeye erişim hakkına getirilen bir sınırlama niteliğindedir. Bu bakımdan hak arama hürriyetini sınırlandıran kuralın Anayasa'nın 13. maddesine aykırı bir sınırlama olup olmadığı incelenmelidir. Buna göre Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca adil yargılanma hakkına getirilen

sınırlamaların Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

69. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Öte yandan Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir.

70. Bu itibarla kuralın Anayasa'nın 13. maddesine uygunluğu denetlenirken ilk olarak sınırlamayı haklı kılan sebebin bulunup bulunmadığının yukarıda açıklanan çerçevede ortaya konulması gerekmektedir.

71. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." denilmek suretiyle davaların makul süre içinde bitirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler almalıdır.

72. Anayasa'nın 142. maddesinde "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir." hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kanun koyucu Anayasa'ya aykırı olmamak

kaydıyla yargılama

usulüne ilişkin kuralları belirleme ve bu konuda

ihtiyaç duyduğu düzenlemeleri yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

73. Yukarıda yer verilen Anayasa kuralları birlikte

değerlendirildiğinde kuralla zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen

sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı

başvuruda bulunulması koşulunun öngörülmesiyle taraflar arasındaki uyuşmazlığın

yargıya taşınmadan çözülmesini sağlamak suretiyle hem talepte bulunanın

tazminat alacağına bir an önce kavuşmasının hem de yargının iş yükünün

azaltılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle sınırlamanın anayasal

bağlamda meşru bir amaca dayandığı görülmektedir.

74. Adil yargılanma hakkına getirilen

sınırlamanın anayasal bağlamda meşru bir amaca yönelik olması yeterli olmayıp

ayrıca ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik

ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik

öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli

olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın

zorunlu olmasını, bir başka deyişle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile

ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise getirilen sınırlama ile

ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini

ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin ulaşılmak istenen kamu yararı karşısında

kişiyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda sınırlamanın

orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez.

75. Uyuşmazlıkların yargı yetkisi

kullanan mahkemeler aracılığıyla çözülmesi esas olmakla birlikte her uyuşmazlığın çözümünün mahkemelerden beklenmesi mahkemelerin iş yükünün artmasına ve davaların makul sürelerde bitirilememesine yol açabildiği gibi bu durum tarafların menfaatlerine de aykırı olabilmektedir. Yargının iş yükünün azaltılması, adalete erişimin kolaylaştırılması ve usul ekonomisi gibi çeşitli nedenlerle yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması da gözetilerek dava şartlarının öngörülmesi söz konusu olabilmektedir.

76. Davanın esası hakkında karar verilebilmesi için varlığı veya yokluğu gerekli olan koşullar şeklinde tanımlanabilecek olan dava şartları, yargılama usulü kanunlarında genel nitelikte dava şartları şeklinde düzenlendiği gibi diğer kanunlarda özel nitelikte dava şartı şeklinde de düzenlenebilmektedir. İtiraz konusu kural uyarınca dava yoluna başvurulmadan önce ilgili sigorta şirketine yazlı başvuruda bulunulmuş olması koşulu da özel nitelikte dava şartıdır. Dolayısıyla dava açılmadan önce yazılı başvuruda bulunulmuş olması, açılacak davada mahkemenin uyuşmazlığın esası hakkında inceleme yapabilmesi için zorunludur. Bu zorunluluğun yerine getirilmemesi halinde davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilecektir. Bu suretle dava açılmadan önce zarar görenin ilgili sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunmasının öngörülmesinin taraflar arasındaki uyuşmazlığın yargıya başvurulmadan çözümüne imkan tanıması ve böylece gerek zarar görenin tazminat alacağına kısa sürede kavuşmasına gerekse yargının iş yükünün azalmasına hizmet edebileceği gözetildiğinde kuralın bu yönüyle kamu yararını sağlama amacına ulaşılması bakımından elverişli olduğu açıktır.

77. Hukuki

uyuşmazlıkların yargıya başvurulmadan önce çözümüne imkan tanımak suretiyle hem uyuşmazlıkların kısa süre içinde giderilmesini hem de yargının iş yükünün azalmasını temin etmek biçimindeki amaçların dava açılmadan önce ilgili sigorta şirketine başvurulması zorunluluğundan daha hafif bir tedbirle gerçekleştirilebileceği, dolayısıyla sınırlamanın gerekli olmadığı da söylenemez.

78. Diğer yandan kural zarar görenin dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunmuş olması koşulunu öngörmekte ise de Kanun'un 97. maddesinin ikinci cümlesinde sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması halinde zarar görenin dava açabileceği veya tahkime başvurabileceği açıkça düzenlenmiştir. Kaldı ki kural işletene karşı herhangi bir başvuru yapılmış olmasına veya dava açılmış olmasına dahi gerek olmaksızın doğrudan sigorta şirketine başvuru yapılmasına imkan tanımaktadır. Bu yönleriyle kuralın kişilere aşırı bir külfet yüklediğinden de söz edilemez.

79. Bu itibarla Kanun'da sınırlama aracının sınırlama amacına uygun ve orantılı şekilde kullanılmasını sağlayacak yasal güvencelere yer verildiği ve amaç ile araç arasında makul bir dengenin gözetildiği anlaşıldığından kural mahkemeye erişim hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama da getirmemektedir.

80. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa’nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

F.

Kanun’un 99. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan “...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,...” İbaresinin İncelenmesi

1.

İtirazların Gerekçeleri

81.

Başvuru kararında özetle, kuralla tazminat talebinde bulunan kişi ile sigorta şirketinin ispat haklarının genel şartlarda belirlenen belgelerle sınırlandırıldığı belirtilerek kuralın Anayasa’nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2.

Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

82. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa’nın 5., 17. ve 35. maddeleri yönünden incelenmiştir.

83.

2918 sayılı Kanun’un 99. maddesinin birinci fıkrası, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde sigortacıların zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorunda olduğunu düzenlemektedir. Anılan fıkrada yer alan “...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,...” ibaresi itiraz

konusu kuralı oluşturmaktadır.

84. Söz konusu fıkra, tazminat talep etme hakkına sahip olan kişinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında belirlenen belgeler ile sigorta şirketine başvurması halinde sigorta şirketini sekiz iş günü içinde ödeme yapmakla yükümlü kılmak suretiyle hak sahibinin tazminat alacağına bir an önce kavuşmasını amaçlamaktadır.

85. Öte yandan motorlu taşıt işletilmesi sonucunda ortaya çıkan zararın tazmini amacıyla ödenecek tazminatın belirlenebilmesi için öncelikle zararın belirlenmesi gerekmektedir. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelen zarar, kişinin mal varlığında azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi kişinin mal varlığında artışın engellenmesi şeklinde de olabilmektedir. Örneğin bedensel zarara uğrayan kişiye ödenecek tazminatın hesaplanabilmesi öncelikle iş gücü kaybı ve tedavi gideri gibi zararların belirlenmesine bağlıdır. Bu belirlemenin hastane veya doktor tarafından düzenlenen raporlar, kesilen faturalar gibi belgelere dayandırılması gerekeceği açıktır. Aynı şekilde destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanabilmesi de ölenin sağladığı destek miktarı ve destek olmaya devam edeceği süre gibi hususların ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Benzer şekilde eşya zararı sebebiyle ödenecek tazminatın hesaplanabilmesi de eşyanın uğradığı değer kaybının belirlenmesine bağlıdır. Gerek bedensel zararın ve destekten yoksun kalma zararının gerekse eşya zararının belirlenebilmesi dolayısıyla tazminatın hesaplanabilmesi tazminat talebinde bulunan kişi tarafından ileri sürülen iddia, olgu ve belgelerin değerlendirilmesine bağlıdır. Sigorta şirketi tarafından yapılacak olan tazminat ödemesinin hak sahibi tarafından zorunlu

mali sorumluluk sigortası genel şartları ile belirlenecek belgelerin sigorta şirketine iletilmesi koşuluna bağlanmış olmasının işin doğasının gereği olduğu anlaşılmaktadır.

86. Diğer yandan söz konusu belgelerin bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak değişebileceği açıktır. Gerek bedensel zararın gerekse mal varlığı zararının ispatı amacıyla düzenlenen belgeleri düzenlemeye yetkili kurumlar ya da düzenlenecek belgelerin niteliği zaman içinde değişebileceği gibi ispat için gereken belgelerin sayısı da değişebilecektir. Dolayısıyla bu belgelerin genel şartlar ile belirlenmesi, genel şartların öngörülme amacı kapsamında olduğu gibi genel şartların haiz olduğu ikincil mevzuat niteliğine de uygun düşmektedir.

87. Kanun'un 99. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı birinci fıkrası; zararın belirlenmesine, dolayısıyla tazminatın hesaplanmasına temel teşkil edecek belgelerin sunulması halinde sigorta şirketini sekiz iş günü içinde ödeme yapmakla yükümlü kılarak zarar görenin zararının tazminini öngören bir imkan sunmaktadır. Böylece motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle kişinin uğradığı zararın bir an önce tazmin edilmesi mümkün olmaktadır. Bu yönüyle kuralın Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddeleri gereği devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerle bağdaşmadığı söylenemez.

88. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN

DURDURULMASI TALEPLERİ

89. Başvuru kararlarında özetle, itiraz konusu kuralların uygulanmaları halinde telafisi güç veya imkansız zararların

doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

13/10/1983 tarihli ve

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 1. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3.

maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

a. Birinci cümlesinde yer alan "...ve bu Kanun

çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresine,

b. İkinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..."

ibaresine,

2. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen

(i) bendine,

yönelik yürürlüğün

durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90.

maddesinin birinci cümlesinde yer alan "...bu Kanun..." ve "...öngörülen

usul ve esaslara tabidir." ibarelerine,

2. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen

(g) ve (h) bentlerine,

3. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34.

maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Zorunlu

mali sorumluluk sigortası genel şartları,..." ibaresine,

4. 6704 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 97.

maddesinin birinci cümlesine,

5. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...zorunlu

mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,..." ibaresine,

yönelik iptal talepleri

17/7/2020 tarihli ve E.2019/40, K.2020/40 sayılı kararla reddedildiğinden bu

bentlere, cümleye ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin

REDDİNE,

17/7/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar

verilmiştir.

VI. HÜKÜM

13/10/1983 tarihli ve

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle

değiştirilen 90. maddesinin;

1. Birinci cümlesinde yer alan;

a. "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel

şartlarda..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Yıldız

SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in

karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. "...bu Kanun..." ve "...öngörülen

usul ve esaslara tabidir." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve

itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..."

ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve

İPTALİNE, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ’in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun’un 4. maddesiyle

eklenen;

1. (g) ve (h) bentlerinin Anayasa’ya aykırı olmadıklarına

ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (i) bendinin Anayasa’ya

aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ’in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun’un 34.

maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Zorunlu

mali sorumluluk sigortası genel şartları,...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı

olmadığına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 6704 sayılı Kanun’un 5. maddesiyle değiştirilen 97.

maddesinin birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE

OYBİRLİĞİYLE,

D. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...zorunlu

mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,...” ibaresinin

Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

17/7/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan

Zühtü

ARSLAN

Başkanvekili

Hasan

Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili

Kadir

ÖZKAYA

Üye

Serdar

ÖZGÜLDÜR

Üye

Burhan

ÜSTÜN

Üye

Engin

YILDIRIM

Üye

Hicabi

DURSUN

Üye

Celal

Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer

TOPAL

Üye

M.

Emin KUZ

Üye

Rıdvan

GÜLEÇ

Üye

Recai

AKYEL

Üye

Yusuf

Şevki HAKYEMEZ

Üye

Yıldız

SEFERİNOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 13/10/1983 tarihli

ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90.

maddesinin birinci cümlesinde yer alan "...ve

bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresi ile ikinci

cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin ve 92.

maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (i) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar

verilmiştir.

2. İptal kararının

gerekçesinde; anılan kuralların, sözleşmeden

doğan borcun kapsamını belirlemek suretiyle sözleşme özgürlüğünü

sınırlandırdığı (§ 30), borcun kapsamının

tespiti hususunda temel çerçeve ve ilkelerin kanunla belirlenmemiş olması

sebebiyle idareye geniş bir takdir yetkisi bırakılmasının kanunilik ölçütü

yönünden Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırı olduğu (§ 34), zorunlu mali

sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketinin tazminat ödemekle sorumlu

tutulmuş olmasının zarar gören kişinin Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde

düzenlenen haklarının Anayasa'nın 5. maddesiyle bağlantılı olarak korunmasının

amaçlandığını gösterdiği (§ 39) belirtilerek, kuralların Anayasa'nın 5., 13., 17., 35. ve 48.

maddelerine aykırı olduğu ve iptalleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

3. Anayasa'nın 7.

maddesinde "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet

Meclisinindir. Bu yetki devredilemez." denilmektedir. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği

konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların

düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla

düzenleme yapılması öngörülmeyen konularda da yasamanın asliliği ve

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği

ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu

durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa'nın kanunla

düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. Başka bir

ifadeyle Anayasa'ya göre kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni

dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir (§ 60).

4. Kural olarak kanun

koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanmaları, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (§ 61).

5.

İptal edilen kurallar, 2918 sayılı Kanun uyarınca karayolları zorunlu trafik sigortası kapsamında ödenecek tazminatların hesaplanmasına ilişkin esasların ikincil mevzuat niteliğindeki idari düzenleme olan "Genel Şartlar" ile belirlenmesini öngörmektedir. Böylelikle, kararda da belirtildiği üzere, sigorta şirketinin sorumlu tutulacağı tazminat miktarının hesaplanması, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun tazminatın hesaplanmasını düzenleyen 49 ila 56. maddelerinden farklı kurallara tabi kılınmıştır (§ 20).

6.

Vurgulamak gerekir ki 6098 sayılı Kanun'un 49 ila 56. maddeleri, kusurlu ve hukuka aykırı bir

fiille başka bir kişiye

zarar veren kişinin bu zararı giderme yükümünün kapsamını düzenlemektedir. Zarar veren kişinin, verdiği zarardan dolayı sorumlu olması ve gerçek zararı tazmin ile mükellef kılınması hukukun evrensel ilkelerindendir. Ancak iptal edilen kurallar, motorlu taşıt işleten kişinin verdiği zarardan dolayı sigorta şirketinin tazminat sorumluluğunun kapsamının belirlenmesine ilişkindir. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelen zararın tazmini hususunda, zarar veren işletenin sorumluluğu haksız fiilden doğan sorumluluk olup 6098 sayılı Kanun'un anılan hükümlerine tabidir. Buna karşılık aynı zarardan dolayı sigorta şirketinin tazminat sorumluluğu, sözleşmeden doğan sorumluluktur. Bu sebeple işletenin tazminat sorumluluğu ile sigorta şirketinin tazminat sorumluluğunun kapsamının farklı esaslara tabi kılınması, sorumluluklarının dayandıkları esasların farklı olması nedeniyle kaçınılmazdır.

7. Diğer taraftan mali

sorumluluk sözleşmesinin yasa gereği zorunlu nitelikte olduğu da dikkate alınmalıdır. Kararda da belirtildiği üzere 2918

sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasında karayolunda motorlu taşıt işletenlerin, bu Kanun'un 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu kılınmıştır (§ 12). Sigorta şirketlerinin mali sorumluluk sigortası yapma zorunluluğu ise Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında hükme bağlanmıştır (§ 13). Dolayısıyla zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapılmasının sözleşmenin her iki tarafı için de yasadan kaynaklanan bir zorunluluk olduğu dikkate alındığında bu sözleşmenin içeriğine

yönelik düzenleme getiren kanun hükümlerinin Anayasa'nın 48. maddesi çerçevesinde sözleşme özgürlüğünü sınırlandığından söz edilememelidir. Bu nedenle § 34 nolu paragrafta belirtilen çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

8. Kararda zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacının işletenin motorlu taşıtın işletilmesindeki menfaati ile üçüncü kişilerin bu motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle uğrayabilecekleri olası zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında denge sağlamak olduğu ifade edilmiştir (§ 14). Bu dengenin sağlanmasında toplumun genel menfaatinin de dikkate alınması gerektiği kuşkusuzdur. Kanun gereği zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmak zorunda olan sigorta şirketinin bu sözleşmeden dolayı işletenin tabi olduğu haksız fiil esaslarına göre sorumlu tutulmasının bu sözleşme sebebiyle doğacak prim borçlarının artması sonucunu beraberinde getireceği açıktır. Bunun ise işletenlerin yasaya aykırı olarak, zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmaktan kaçınmaları dolayısıyla zarar gören üçüncü kişilerin sigorta korumasından mahrum kalmalarına yol açması kuvvetle muhtemeldir. Mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin yasa ile zorunlu kılınmış olması karşısında bu sözleşmenin içeriğinin belirlenmesi konusunda yasa ile yürütme organına bırakılan yetkinin Anayasa'ya aykırı bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığı ve iptal isteminin reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine vardığımızdan çoğunluğun iptal kararına katılmıyoruz.

Üye

Selahaddin

MENTEŞ

Üye

Basri

BAĞCI

Üye

Yıldız

SEFERİNOĞLU

Üye

Selahaddin

MENTEŞ